

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
katedra pedagogiky

**Požadavky ke státní závěrečné zkoušce v bakalářském studijním programu
Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku**

Státní závěrečná zkouška z pedagogiky, psychologie a didaktiky odborného vzdělávání má syntetizující charakter. Studující mají prokázat, že si osvojili učivo ze základních oborových předmětů, které v průběhu tříletého studia absolvovali. Mají se orientovat v systému disciplín, které tvoří základ oborového studia učitelství tak, aby osvědčili schopnost samostatně odborně analyzovat problémy související s výchovou a vzděláváním. Mají být připraveni užít osvojené vědomosti, dovednosti a zformované postoje v praktické činnosti při výchově a vzdělávání ve školách (jako učitelé praktického vyučování, resp. odborného výcviku) i v pozici odborných pracovníků mimo rezort školství. Témata jsou rozdělena do tří okruhů. Studující si vylosuje jedno z čísel 1 – 20 u každého okruhu. Jedná se o témata, která budou východiskem pro rozpravu, nikoli o přesné znění zkušebních otázek – zkušební komise může dané téma zúžit či jinak formulovat. Při přípravě na státní zkoušku by měli studující přednostně vycházet z odborných informačních zdrojů, které byly zadány k prostudování v rámci požadavků v jednotlivých absolvovaných předmětech a které jsou uvedené v seznamu doporučené literatury ve Studijním informačním systému.

Okruh A

1. Výchova a vzdělávání – vysvětlení obsahu pojmů, jejich vzájemný vztah. Pojmy edukace a edukační realita.
2. Státní správa a samospráva ve školství, základní školská legislativa.
3. Přehled vývoje názorů na výchovu a vzdělávání v minulosti. Výchovný ideál starověku, středověku a novověku.
4. Charakteristika a obsahová náplň sociální pedagogiky, význam sociálněpedagogických poznatků pro učitele.
5. Pedagogika jako věda, struktura pedagogiky. Předmět studia základních pedagogických disciplín, hraniční a spolupracující vědy.

6. Environmentální výchova – význam, vývoj, pojetí, cíle; didaktické aspekty environmentální výchovy.
7. Pedagogicko-psychologická specifika vzdělávání dospělých, základní principy a didaktiky dospělých. Požadavky na vzdělavatele dospělých.
8. Procesy profesní orientace a kariérové poradenství. Institucionální zabezpečení kariérového poradenství v ČR.
9. Odborné a všeobecné vzdělávání. Pojetí odborného vzdělávání, jeho celoživotní dimenze.
10. Volný čas – definice a význam. Základní otázky volného času a jeho výchovného zhodnocení. Pedagogika volného času a její místo ve struktuře pedagogických věd.
11. Povolání učitele praktického vyučování a odborného výcviku a jeho legislativní úprava. Kvalifikační a jiné požadavky na učitele středních škol.
12. Propojení počátečního a dalšího odborného vzdělávání – národní soustava kvalifikací, uznávání výsledků předchozího učení.
13. Evropská dimenze odborného vzdělávání (evropský rámec kvalifikací, evropský systém přenosu kreditů v odborném vzdělávání, Europass, programy mobility a mezinárodní spolupráce.
14. Počáteční vzdělávání v ČR (klasifikace podle ISCED). Příklady institucí poskytující jednotlivé stupně vzdělání.
15. Systém odborného vzdělávání v ČR a jeho porovnání se zahraničními systémy.
16. Prevence sociálně nežádoucích jevů ve škole, náplň práce školního metodika prevence a výchovného poradce. Prevence závislosti a delikventního chování.
17. Etika v životě člověka. Morální rozvoj osobnosti, role výchovy, metody etické výchovy. Etická dilemata v práci učitele.
18. Problematika sociální patologie, různé přístupy k sociálně nežádoucímu chování a jejich odraz v praxi. Nejčastější projevy sociální patologie v dětských kolektivech.
19. Charakteristika a obsahová náplň speciální pedagogiky, význam speciálněpedagogických poznatků pro učitele.
20. Ochrana zdraví jako pedagogický problém: výchova ke zdraví a zdravému životnímu stylu, bezpečnost ve škole.

Okruh B

1. Podpůrný systém ve školství (poradenské systémy, diagnostická a informační centra, úloha výchovného poradce) Pedagogicko-psychologický poradenský systém v České republice.
2. Základní charakteristiky osobnosti člověka, determinanty osobnosti, struktura osobnosti, možnosti školy v ovlivňování osobnosti žáka.
3. Proces socializace, jeho význam pro člověka a společnost. Úloha školy a rodiny v socializaci dítěte, rozdíly v rodinné a školní socializaci.
4. Motivace ve škole, vymezení pojmů motivace, potřeba, motiv, motivační konflikt. Druhy motivace uplatňující se ve školním učení.
5. Specifické poruchy učení. Stručné charakteristiky dyslexie, dysgrafie, dysortografie a dyskalkulie. Přístup školy k žákovi se SPU.
6. Význam učení pro život člověka. Základní druhy učení – senzomotorické, kognitivní, sociální. Základní principy učení – učení pokusem a omylem, vhladem, posilováním, nápodobou a identifikací.
7. Autorita a její přijetí skupinou, autorita učitele.
8. Teorie psychického vývoje. Citlivá období, krizová a zlomová období ve vývoji, úkoly učitele, které s tím souvisí. Deprivace a subdeprivace.
9. Pojem problémové chování a specifické poruchy chování. Možné příčiny problémového chování. Projevy problémového chování. Možnosti nápravy problémového chování. Postup školy vůči dítěti s problémovým chováním.
10. Inteligence a intelekt. Vlohy a schopnosti, nadání. Práce s nadanými žáky.
11. Vývoj vnímání a myšlení. Charakteristika jednotlivých vývojových etap, jejich věkové vymezení. Možné problémy ve vývoji a možnosti pozitivního ovlivnění.
12. Náročné situace v životě dítěte. Krize a jejich typy. Možnosti vyrovnávání se s náročnými životními situacemi.
13. Stresové situace ve škole, stres – jeho příčiny, projevy a důsledky. Prevence nadměrné duševní zátěže žáků.
14. Postoje, předsudky, stereotypy. Složky postoje, utváření a změny postojů. Pojem předsudek a stereotyp, jejich vliv na komunikaci učitele a žáků, rodičů atd.
15. Metody pedagogicko-psychologické diagnostiky v práci učitele, etika práce s pedagogicko-psychologickými diagnostickými nástroji.

16. Verbální a neverbální komunikace. Možné problémy v komunikaci mezi učiteli a žáky – jejich příčiny a řešení. Zásady efektivní komunikace.

17. Charakteristiky sociální skupiny. Třídění skupin podle hlavních kritérií. Sociální dynamika, sociální struktura ve skupině.

18. Mentální hygiena práce učitele. Syndrom vyhoření, jeho příčiny, projevy a důsledky. Možnosti prevence syndromu vyhoření.

19. Charakteristika současné rodiny. Vliv rodiny na vývoj a formování osobnosti dítěte. Výchovné styly v rodině. Vztah rodiny ke škole.

20. Charakteristika období pubescence a adolescence. Hlavní změny v jednotlivých vývojových oblastech, zejména v oblasti kognitivní a osobnostně-sociální. Vztahy k rodičům, k učitelům a k vrstevnickým skupinám.

Okruh C

1. Vnitřní podmínky vyučování a učení v závislosti na druhu vyučovacího předmětu.

2. Aktivizující metody ve výuce prakticky orientovaných předmětů.

3. Principy a podmínky vyučovacího procesu v odborném vzdělávání.

4. Základní kurikulární dokumenty a práce s nimi.

5. Pedagogické dokumenty, cíle, fáze a etapy učení, organizační formy vyučování.

6. Vztahy mezi vědou a vyučovacím předmětem, mezipředmětové vztahy.

7. Příprava učitele na vyučování prakticky zaměřených předmětů a odborného výcviku.

8. Prostředky vyučování – nemateriální, materiální, faktory ovlivňující jejich volbu.

9. Předmět a význam didaktiky, členění didaktiky jako pedagogické disciplíny.

10. Specifické metody a formy práce v praktickém vyučování a odborném výcviku z pohledu didaktiky.

11. Osvojování pracovních dovedností a vytváření jejich soustav.

12. Základní didaktické zásady a jejich aplikace při praktickém vyučování a odborném výcviku.

13. Vyučovací metody, charakteristika, třídění, volba metody k cíli vyučovací jednotky.
14. Formy řízení a strategie výuky, plánování výuky, přiměřenost a náročnost vyučování.
15. Proces výuky a jeho fáze, faktory ovlivňující výuku prakticky zaměřených předmětů.
16. Učebnice a další didaktická média v odborném vzdělávání.
17. Problémové úlohy a situace a jejich využití v praktickém vyučování.
18. Hospitační činnost a evaluace v prakticky zaměřených předmětech a v odborném výcviku.
19. Úloha a význam vytváření a osvojování racionálních a efektivních způsobů práce v odborném výcviku.
20. Rozvíjení myšlení, tvořivosti a samostatnosti v odborném výcviku.

Platí od ledna 2020; zveřejněno 30. 9. 2019.